

Globalizáció és anyanyelv

1. Elismerem, nem valami elegáns dolog egy konferencián, amelynek az orvosi nyelv, tehát nagyon is jól körülhatárolható dolog a tárgya, olyan általános kérdéssel foglalkozni, amit, illetőleg amelyet az én előadásom ígér: *globalizáció és anyanyelv*.

Nem elegáns, de megkerülhetetlen, elengedhetetlen. Ezért vállalkoztam rá én, a nyelvész, ezenkívül pedig azért is, mert – az orvostudományhoz csak vajmi keveset értő laikus lévén – e konferencia résztvevőjeként másban nem is igen tudnék használni az itt összegyűlt jeles közönségnek, holott a kítűzött téma rendkívül fontos, a cél pedig igen nemes. Hogy mennyire az, annak érzékeltetésére, úgy vélem, már az is bőségesen elég, ha idézem *Bősze Péter* professzornak (1), a rendezvény megálmódójának és életre hívójának az előzetes meghívó hátoldalán olvasható gondolatmenetéből a következő néhány sort:

„Ma az orvosi irodalom és szakma nemzetközi nyelve az angol. Ez teljesen helyénvaló, mert kell egy közös nyelv a nemzetközi érintkezésben és kapcsolattartásban. A fogalmak pontos körülhatárolása is elengedhetetlen, és erre komoly nemzetközi erőfeszítések történtek. Téves lenne minden országnak saját meghatározásokat megfogalmazni, áttekinthetetlené tenné a helyzetet, és nagyon sokat ártana. A közös nyelv és a közös értelmezés a határok nélküli kutatás és orvosi gyakorlat elengedhetetlen része. Ez azonban semmilyen körülmények között nem vezethet a hazai nyelv elsorvasztásához. A ma orvosának felelőssége a magyar nyelv megőrzése, művelése, amely csak a magyar kifejezések használatával érhető el. Feladatunk, hogy a nemzetközi elnevezések magyar megfelelőit megtaláljuk, és azokat egységesen értelmezve használjuk. Hiszem, hogy a nemzetek csak gyökereik megőrzésével őrizhetik meg a globalizáció által fenyegetett önazonosságukat.”

2. Nem idézem tovább, mert ezzel máris itt vagyunk választott témámnál, a globalizációnál, illetve a globalizáció által fenyegetett önazonosságnál. Mit is jelent általában, illetve ránk nézve ez a globalizáció? Noha talán meglepő, nem valamilyen közgazdasági, szociológiai, esetleg filozófiai szakmunkából idézek, hanem a magyar nyelv hete mozgalomnak, az Anyanyelvápolók Szövetsége és a TIT immár több évtizedes, évenkénti rendezvénysorozatának tavalyi országos megnyitójából idézek egy erre vonatkozó részt. A megnyitót *Orbán Viktor* miniszterelnök (2) tartotta. Többek között arról szólt, hogy egy jóakarójától nemrégiben kapott egy magyarító könyvecskét, amelyben a *globalizáció* szó már eleve áthúzva szerepel, s magyarításául ezek olvashatók helyette: *egyetemesítés, egyetemesülés, világegyesítés, világgyarmatosítás*, majd ezután így folytatta:

„Beszéljünk hát kicsit erről a globalizációról. Vannak az életnek olyan területei, ahol ez a kifejezés egyszerűen csak csúnyán hangzik, de nem ellenségesen. Ilyen például a gazdaság, ahol ahelyett, hogy ellenérzésekkel viseltetnénk a globalizációval leírt jelenséggel szemben, sokkal okosabban járunk el, ha a modern gazdaság kihívásainak megpróbálunk megfelelni, és amennyit szükséges, igazítunk magunkon, s alkalmazkodunk a külső világ változásaihoz. De vannak olyan területek is, ahol meggyőződésem szerint kifejezetten ellen kell állnunk a világegyesítés magával sodró hatásának, és szerintem a nyelvünk ügye például ilyen terület.”

3. Nos, nem politikusként, hanem nyelvészként, magam is pontosan így gondolom. Napjainkban, most már csakugyan a XXI. században, teljességgel nélkülözhetetlen a globalizáció, elengedhetetlen az idegen nyelvek, legfőképpen az angol nyelv magas fokú ismerete, s csaknem ugyanolyan mértékben elengedhetetlen a számítógépes kultúrában, illetve az internet világában való nagyfokú jártasság. Ez a kettő többé-kevésbé már azért is összefügg, mert az angol nyelv jelenléte az utóbbiban is szembezőkő. Már maga a számítógép térhódítása is az idegen nyelvek, elsősorban az angol nyelv szerepét állította előtérbe, mivel a technikai kifejezések (akár a „hardware”-rel, akár a „software”-rel kapcsolatos technológiai műszavak) túlnyomó többsége az eredeti angol formában honosodott meg. Az internet, illetve a számítógépen keresztül folyó e-mailezés még hangsúlyosabbá tette e nyelvi mozzanatot. A lényeg tehát az, hogy a globalizáció elengedhetetlen, a vele való szembehelyezkedés igen káros következményekkel járna.

4. Ugyanakkor az is tagadhatatlan, hogy ennek a globalizációnak veszélyei is vannak, s hogy e veszélyek elhárítására fel kell készülnünk. Sokan írnak például a globalizálódásnak arról a veszélyéről, amely az amerikanizálódás folyamatának egyre erősebbé válásával fenyeget. Ennek a veszélynek szemléltetésére idézek egy idegen szavakkal meglehetősen telezsúfolt, de a lényegre jól rátapintó részt a Svájcban élő neves szociológusnak, *Ankerl Gézának* (3) legújabb könyvéből:

„A nem-angol anyanyelveknek a háttérbe szorítása, helyi dialektussá degradálása – a globalizmus (meg)vallásával szembeni »szektásítása« –, a világnyelv által való diszkrét bekerítése lépésről lépésre való marginalizálással történik. Először az angol nyelv a nemzetközi kommunikáció semleges eszközének szürke bárányszőnyegében mutatkozik be. Előben nincs mögötte semmi anglo-amerikanizmus, nem törekszik kizárólagosságra, nem avatkozik be a társadalmak belső, »lokális« életébe sem. A gyakorlat azon-

ban azt mutatja, hogy először az elitet ragadja el, s végül pedig a mindent birtokló és eltartó, kép- és álmalkotó reklámvilág (dream of americanism) angolosításával a mindennapi élet szomszédságainak falait is olyan nyelvű jelrendszer tapétázza ki, amely az utca embere számára idegen, s amelynek nem ismerését az angol fonokratikus terrorja miatt pirulás nélkül be sem lehet vallani. Mene, tekel, ufarszin! E folyamatnak legperverzebb aspektusa az, hogy e szövegek tényleges megértését az angolszász reklámpar faltörő kosai nem is tartják szükségesnek, sőt még kívánatosnak sem. Ugyanis akárcsak a gyógyszerek rejtelmes újlatin neve, a reklámszövegek közvetlen érthetlensége – s tegyük hozzá, sokszor a mögötte megbújó együgyű gyerekesség – éppen az amerikanizmus misztifikálását szolgálja, mintha csak vulgáris ezoterizmusa egy kultúróriást rejtegetne, betudva neki minden urbanus, modern értéket. De e folyamat toxinja megbénítja az őshonos alkotókat. Az anglo-amerikai kivéve, az összes többi kultúrát extradetrónizálja. Önállóságuk elhomályosul, azonosságuk megkopik, »archiválódnak«.

5. E kérdés elemzésébe nem kívánok mélyebben belemenni. Számomra mondandóm szempontjából sokkal fontosabb annak nyomatókos hangsúlyozása, hogy a magyarság mégsem csak tudósokból, gazdasági szakemberekből, bankárokból és egyéb olyan pályán tevékenykedő emberekből áll, akik számára lét-szükséglet a globalizáció, hanem olyanokból is, akiket ez közvetlenül nem, legfeljebb közvetve, hatásaiban érint, mégpedig nem is mindig kedvezően. A világ nyelvei című, nemrégiben megjelent, nemzetközi mércével mérve is rendkívül értékes kötet főszerkesztőjének, Fodor Istvánnak (4) egy néhány évvel ezelőtti cikkéből idézek:

„Az angol szavak gátolatlan beözönlése nyelvünkbe két hátrányos következménnyel járna. Először is megnövelné a régi és a mai beszéd és írás közti különbséget, ami a megértést a műveltebbek számára is nehezíti, másodsor pedig jelentős megértési nehézséget okozna a kevésbé iskolázott rétegekben, tehát a lakosság túlnyomó részében. Az angol nyelv propagálói ne feledkezzenek meg arról, hogy az ország felnőtt lakosságának csak mintegy 12 százaléka ismer valamely idegen nyelvet (kétnyelvű nemzetiségi polgártársaink nélkül), és az iskolázottságnak a jövőben remélhető növekedése ellenére sem fogja meghaladni az idegen nyelvismeret a 25 százalékot majd évtizedek múlva. Márpedig a 75 százalékos többség számára az idegen szavak félreértést, értetlenséget, kiejtési nehézségeket és kiejtési változatokat okoznak.”

Talán mondanom sem kell, Fodor Istvánt sem az vezérelte, hogy az angol nyelv népszerűsítése ellen tiltakozzon, amikor „az angol nyelv propagálói”-hoz intézte szavait, csupán fontosnak tartotta, hogy velük is megismertesse a száraz tényeket. Amúgy nyilván ő is, csakúgy, mint én, örömmel látjuk, tapasztaljuk, hogy az angoltanulási kedv egyre növekszik, maga az angol nyelv pedig egyre népszerűbb nálunk. Hogy ez mennyire létszükséglet számunkra, arról már szóltam. Ez azonban nem változtat azon az általa tudatosított tényen, hogy a nemzetiségeket nem számítva jelenleg az ország népességének 88 %-a semmilyen idegen nyelv-

vet nem ismer, s e tekintetben igazán jelentős változásra az elkövetkező negyedszázadban nem is igen van esély. Ebből pedig az következik, hogy nekünk, nyelvészeknek – és orvosoknak, íróknak, tanároknak, politikusoknak, nemzetünk jövőjéért felelős értelmiségieknek – mindent el kell követnünk azért, hogy az anyanyelv s azzal együtt az anyanyelvi és anyanyelvű kultúra is ugyanolyan becsben álljon, legalább ugyanolyan támogatást és ösztönzést kapjon, mint a világgal való kapcsolatainkat erősítő idegennyelv-tudásra, az angol, illetve amerikai angol nyelvben és kultúrában, valamint a számítógép és az internet világában való otthonosságra törekvés. Ha ez elmarad, akkor a kettős kötődés egyik összetevőjének hiányában minden nemes szándék csorbát szenved, zátonyra fut.

6. Mi a teendőnk, hogy ez ne történjék meg? Hogy erre válaszolhassak, úgy vélem, szólnom kell arról, hogyan függ össze a nyelvhasználat és a nemzeti tudat, illetőleg a nyelv és a nemzet. Azt aligha kell bizonygatnom, hogy e kérdéskör önmagában is olyan gazdag, hogy tüzetes megtárgyalása itt, egyetlen előadásban szinte reménytelen vállalkozás. De nem is ez a célom, hanem a nagy vonalakban való válaszadás. Az előbbieken – Orbán Viktort idézve – már utaltam a magyar nyelv hete mozgalomra. Most *Benkő Loránd* akadémikusnak (5) egy olyan tanulmányából idézek néhány sort, amely tanulmány eredetileg szintén előadás-ként hangzott el a magyar nyelv hete egyik korábbi országos megnyitóünnepségén:

„Ez az előadás már csak jellegénél fogva sem lehet alkalmas arra, hogy a címében jelzett két alapfogalmat: a nemzetet és az anyanyelvet tudományos elmélyültséggel és részletességgel meghatározhassa. De ez egyébként is hálátlan és részben megoldhatatlan feladatot jelentene, hiszen különösen a nemzetfogalom kifejtésének kísérleteivel, ennek szakirodalmával szinte egy könyvtárat lehetne megtölteni; s rögtön hozzáteszem, anélkül hogy végleges és egyértelműen tisztázott megállapítását birtokolhatnánk... Hogy nemzet és anyanyelv mily szoros kapcsolatban voltak és vannak egymással, azt többek között az is élénken jelzi, hogy a nemzetfogalomnak igen nagyszámú és változóan sokféle kritériumot tartalmazó meghatározási kísérletei között egyetlenegy sincs, amely a közös nyelvet ne említene. Sőt a legtöbb idevágó véleményben korai időktől napjainkig a nyelv szerepel a kritériumfelsorolások élén.”

Nem csoda, hogy a nemzetfogalom kritériumai között mindig, mindenhol ott találjuk az anyanyelvet is. A nemzetközösség tagjai az anyanyelv révén tanulnak meg gondolkodni, elsősorban ennek segítségével ismerik meg az őket környező világot, s ez kíséri végig őket egész életük során, mégpedig úgy, hogy gondolkodásuknak, észjárásuknak gyökerei az anyanyelv jeleihez és szerkezeti formáihoz kötődnek. De az is természetes, hogy ott találunk a kritériumok közt számos egyebet is. Ismét *Benkő Loránd* (6) tanulmányából idézek:

„A nemzetnek és nyelvének ez a közvetlen kapcsolata persze nem jelenti azt, hogy a nemzet mint történelmi-társadalmi kategória csupán nyelvi alapokra épül. A nemzetfogalom meghatáro-

zásában ugyanis a nyelv mellett más tényezők is lényeges szerepet játszanak, mint például a közös múlt tudata, a történelmi hagyományok, az anyagi műveltség egysége, a szellemi műveltség együttes birtokolt elemei, benne az irodalmi hagyomány, a szokások, viselkedés stb. közössége, a nemzeti érdekekhez fűződő közös viszonyulás, az együttes érzelmi kötődés, a nemzeti lét tudatos vállalása. Szükséges azonban megjegyezni, hogy a nyelvi problematikával ilyen vagy olyan módon, közelebbi vagy távolabbi áttétellel szinte mind érintkeznek. Ez a körülmény a nyelv szerepét a nemzet életében csak még jobban kiemeli.”

Nem kétséges, mind fontos, amit a jeles szerző felsorolt, de a legfontosabb mindezek közül az anyanyelv, amely így vagy úgy az összes többire kiterjed. Hasonlóképpen vélekedik s fogalmaz Balázs Géza (7) is, midőn így ír: „Az anyanyelvek az emberek legbelsőbb meghatározó jegyei; ezek a gondolkodás, a megértés, a világlátás, a kultúra, a kultúrák alapjai.” S nem véletlen, hogy ez a gondolat Balázs Gézának A globalizmus és az anyanyelvek című tanulmányából való, mivel – mint már gondolatmenetem korábbi részében utaltam is rá – éppen a globalizációs folyamatokra gondolva támadhat bennünk kétség, hogy egy olyan nemzetnek, amely az EU-ba való lépés előtt áll, nyelve pedig ráadásul nem indoeurópai nyelv, hanem attól gyökeresen eltérő szerkezetű, vajon nem kell-e olyan káros hatásokkal számolnia, amelyek nyomán utólag már talán szeretné visszacsinálni az egészet, csakhogy akkor már nem lehet. A hírek ugyan, amelyeket halunk, nagyrészt kedvezőek. Külügyminiszterünk, Martonyi János különféle alkalmakkor többször is szólt már arról, hogy pl. a spanyolok, a portugálok, az írek, amióta az Európai Unió tagjává váltak, nemhogy lemondtak volna nemzeti és nyelvi sajátosságaikról, hanem az EU égisze alatt inkább megerősítették ezeket; nagyobb gondot fordítanak e sajátások őrzésére, mint korábban. Persze, azt is nemegyszer hangsúlyozta, hogy ez nem magától megy végbe, hanem tudatosan kell törekedni rá.

7. Mivel 1995 óta már Finnország, ez a szintén nem indoeurópai, hanem hozzánk hasonlóan uráli eredetű, illetve nyelvű nép is az EU tagja, kíváncsi lettem arra, vajon nekik ebből a szempontból jót vagy rosszat tett az EU-tagság. Kellő előkészítés után több órát beszélgettem erről Kirsi Rantalával, a Finn Nagykövetség kulturális titkárával, s e beszélgetés nyomán azt mondhatom, a finn nemzeti kultúra inkább megerősödött az utóbbi években, mintsem hogy elsatnyult volna, a finnek nemzeti tudatának pedig nagyon jót tett ez a csatlakozás. Bár egy-két egészen friss híradás szerint valamelyest csökkenőben van a finnek körében az EU népszerűsége (8), mégis kijelenthetjük, hogy finn nyelvrokonaink, mióta az Európai Unió tagjai, büszkéek a finnsegükre, s ennek megfelelően nagyobb gondot fordítanak népi-nemzeti hagyányaikra, népzenejükre, mint korábban. A Kotimaisten kielten tutkimuskeskus nevű intézetnek (magyarul: Hazai nyelvek kutatóközpontja – hazai nyelvek számításra a finn, a svéd, a lapp és a roma) 1998 óta külön van egy olyan szakembere is, aki az EU-tagságból adódó nyelvi problémák felelőse. Munkája rendkívül fontos. Sajnálják, hogy csak az EU-tagság megszerze-

se után három évvel jutottak el odáig, hogy intézményesen is foglalkozzanak e kérdéssel. Mint mondják, inkább három évvel a tagság elnyerése előtt kellett volna gondolni rá. Örömmel olvasva Dróth Júliának (9) egy e kérdéssel foglalkozó, tanulságos cikkét, azt talán megkockáztathatom, hogy bár e téren tengernyi a feladat, mi már legalább megkezdjük ezt a munkát.

8. Arra, hogy a nemzet és az anyanyelv egymáshoz kötődése milyen szoros, mennyire meghatározó erejű, még egy bizonyítékot hadd mondjak! Alighanem fogalmazhatnék általánosabb érveléssel is, de én most csak magyar szempontból vizsgálom a kérdést. Lehetetlen nem észrevenni, hogy a határokon túli, kisebbségi helyzetben levő magyarság, bár mindenhez szorosan kötődik, ami magyar, legfőképpen az anyanyelve megőrzését tekintve fő céljának, nemzeti hovatartozása jegyének. Ezért harcol lankadatlanul mindazért, ami az anyanyelvét megőrzi vagy elviszi számára: kétnyelvű helység- és utcanévtábláért, az iskolai osztályzatok anyanyelven való beírásának jogáért, önálló magyar egyetemért, magyar iskolákért, magyar vonatkozású események magyar nyelvű megünnepléséért és ezernyi más dologért, ami az anyanyelvet – s ezen keresztül a magyar nemzethez való tartozást – jelenti számára. Sok-sok határon túli levélírómtól tudom, hogy a Magyar Rádió vagy a Magyar Televízió ott is elérhető műsorai úgy kötik össze őt az anyaországi magyarsággal, mint a köldökzsinór az édesanyját méhében fejlődő gyermekével.

9. Mindezeket végiggondolva, azt hiszem, kimondhatjuk, hogy nyelvünk esélyei és távlatai – amelyeknek ebben az írásban való felvázolására vállalkoztam – egészében véve kedvezőek, még akkor is, ha az idegen nyelvek, főleg az angol, illetve az amerikai angol nyelv hatása az uniós tagság adta új helyzetben még tovább növekszik majd. Növekszik, de ez bennünk, magyarokban, a Sub pondere crescit palma (= Teher alatt nő a pálma) latin bölcsesség igazsága szerint ugyanúgy megerősíti majd a nemzeti összetartozás tudatát s így a kötődést, a ragaszkodást mindahoz, ami magyar, mint ahogy ez az Európai Unió tagjává lett más országokban is történt s történik napjainkban is. Azt pedig természetesnek érzem, hogy a megőrzendőnek ítélt nemzeti sajátosságok között éppen az anyanyelv áll az első helyen, anyanyelvünk, ez a rendkívül rugalmas, gyorsan fejlődő, kreatív nyelv, amelyben már most is óriási alkotó energiák hatnak, s amelyben még további, még nagyobb energiák szunnyadnak. Ahol ez a kreativitás szükségszerűen kisebb – kisebbségi és szórványhelyzetben, noha azért ott is jelen van! –, ott annál nagyobb a nemzeti tudat, amelynek nyelvőrző, nyelvmegejtő szerepéről már szoltam. Ahol viszont a nyelv teremtő, alkotó ereje jobban megmutatkozik, ott a nemzeti önazonosság-tudat látszik jelenleg némileg elgyengültnek, megtépzottnak. Ugyanakkor azonban öröndetes jelek is mutatkoznak. Deme László (10) mutatta ki, hogy anyanyelvi mozgalmaink száma és népszerűsége egyre nő – közejük sorolható a magyar nyelv hete évenkénti rendezvénysorozat, amelyre már utaltam, de ide tartoznak a szép kiejtést terjesztő és népszerűsítő Kazinczy-versenyek, az Édes anyanyelvünk

nyelvhasználati versenyek, a Beszélni nehéz! körök mozgalmá stb. –, azt pedig éppen legújabbán tapasztalhatjuk, hogy a tudományok nyelvére és a szakmai nyelvekre is egyre jobban ráirányul a figyelem. *Buvári Márta* (11) számolt be arról, hogy 2001 tavaszán megalakult a főleg műszaki szakemberek által létrehozott Mondjuk magyarul! mozgalom, s ugyancsak ez évben, június 12-én tartotta alakuló ülését Nagyváradon, a Királyhágó-mellevi Református Egyházkerület püspöki palotájának dísztermében a Magyar Szakírók Szövetsége, amelynek életre hívása Szabó István Mihály akadémikus nevéhez fűződik. Az, hogy mindezek mellett most egy orvosi nyelvi tanácskozáson vehetünk részt, mégpedig olyanon, amelynek minden valószínűség szerint folytatása is lesz, még külön is megdöbegtetja a nyelvész, nyelv-művelő szívét. Ha ehhez hozzászámítjuk azt is, hogy a *Magyar Professzorok Világtanácsának* (12) egy 1999. november 5–6-án Tudomány és anyanyelv címmel megrendezett, kétnapos tanácskozásán közzétett ajánlása nyomán, ennek eredményeként már az elfogadás küszöbén van egy kormányzati jogszabályi rendelkezés, amely igyekszik visszaszorítani, megfékezni az idegen szavaknak, kifejezéseknek és teljesen idegen feliratoknak azt az áradatát, amely a kereskedelmi életet és a gazdasági reklámtevékenységet jellemzi, akkor talán jogosan állapítjuk meg, hogy mindez együtt némi gyógyír nyelvi-nemzeti önérzetünknek.

10. Persze pusztán az, hogy gyógyír, még nem elegendő. Ez is fontos, de még fontosabb, hogy mindezeknek a rendezvényeknek, kezdeményezéseknek eredményük is legyen. A többről most nem, csupán erről, az orvosi nyelvi tanácskozásról, annak remélhető folytatásáról szólva hadd idézzem egy néhány éve tett megállapításomat arra vonatkozólag, hogy szerintem a továbbiakban mire van szükség. Abban az írásban, amelyből idézek, először is azt vizsgáltam meg, egységes-e az orvosi nyelv. E kérdésre a válaszom: nem egységes. Másodjára azzal foglalkoztam, mi legyen az orvosi nyelv tengernyi idegen szavával. Erre az a válaszom, hogy az orvosi szakszövegekben még úgy-ahogy elfogadhatók, megtűrhetők az olyan idegen szakszavak és szakkifejezések, mint *apicitis*, *calix renalis*, de a nem orvosokkal folytatott kommunikációban, valamint ismeretterjesztő jellegű írásokban ezeket bizony magyar szavakkal, kifejezésekkel kell felváltani, tehát *foggyökérgyulladás*, *vesekhely*; az olyan műveltségfigtató divatkifejezéseket pedig, mint *long-term terápia* (= hosszú távú kezelés), *jó compliance-ű beteg* (= megfelelően közreműködő beteg), még a szigorúan szakmai szövegekben is ajánlatos kerülni. Akkori írásomat a következőképpen zártam (13):

„Harmadsorban, egyúttal befejezésül arra a szintén gyakran felvetődő kérdésre válaszolok, hogy szükség van-e az orvosi szakágban valamilyen folyamatos nyelvőrző, nyelv-művelő tevékenységre, olyanra, amelyik az eddig szóba hozott kérdésekkel is foglalkozik, meg talán még egyebekkel is. A válaszom határozott igen. Szerintem nagyon is fontos, hogy az orvosi szaknyelv különféle rendű-rangú helyesírási, szóhasználati, nyelvhelyességi és stiláris kérdéseivel rendszeresen foglalkozzanak a hozzáértő szakem-

berek. Itt, a Magyar Tudomány szaknyelvi rovatában is, de magukban az orvosi lapokban is. Megvallom, épp azért írok éppen most erről, mert észrevettem, hogy növekszik az érdeklődés az orvosi nyelv iránt. Ne hagyjuk lankadni ezt az érdeklődést! A népi bölcsesség is azt mondja: Addig üsd a vasat, míg meleg! Napjainkban több orvosi szaklap is van Magyarországon. Majdnem mindegyik foglalkozott is már a nyelvhasználat vitás kérdéseivel. Milyen jó volna, ha az ilyen tárgyú közlemények száma megnövekedne, ha az említett lapokban, folyóiratokban szaknyelvi rovatok indulnának!

Mint javíthatatlan optimista azt remélem, hogy a Magyar Tudomány Szakmagyar című, színvonalas rovata is ösztönzést ad ehhez.”

11. Nos, ami a Magyar Tudomány című lap Szakmagyar rovatát illeti, az azóta, föltehetőleg anyagi okokból, megszűnt. De az érdeklődés az orvosi nyelv kérdései iránt nem szűnt meg, az elszánás pedig, amelyet a jeles szervezők részéről tapasztalunk, továbbra is derűlátásra ad alapot. Szívből kívánok hát az orvosi nyelv helyességéért és tisztaságáért folytatott harc kapitányának és tisztjeinek – hajósnyelven szólva – jó szelet! S mindjárt hozzáteszem, türelmet és kitartást, a nehézségektől vissza nem riadást. Befejezésül s útravalóul *Horatius* (14) sorait ajánlom figyelmükbe:

„Míg a hajód nyílt tengeren úszik,
megfordulhat a szél, légy résen, vissza ne hajtsen.”

IRODALOM

1. A „Betű- és szóvetés a magyar orvosi irodalomban” című konferencia meghívója.
2. Orbán Viktor miniszterelnök ünnepi köszöntője a magyar nyelv hetének országos megnyitóünnepségén (Debrecen, 20001 április 21.). Édes Anyanyelvünk 2000. 3: 1.
3. Ankerl Géza. Nyugat van, kelet nincs. Osiris Kiadó. 119.
4. Fodor István. Antidemokratikus a nyelvvédelem? Élet és irodalom 1997. június 6.
5. Benkő Loránd. Nemzet és anyanyelve. Magyar Nyelvőr 1989. 262–3.
6. Benkő Loránd. Nemzet és anyanyelve. Magyar Nyelvőr 1989. 263–4.
7. Balázs Géza. A globalizmus és az anyanyelvek. Édes Anyanyelvünk 2001. 2: 6.
8. Népszabadság 2001. július 12.
9. Dróth Júlia. Legyen egységes az Európai Unió magyar nyelvű terminológiája! Magyar Nyelvőr 2000. 3: 287–97.
10. Deme László. Anyanyelvi mozgalmaink és morális hozamuk. Magyar Nyelvőr 1998. 261–99., 390–9.; 1999. 1–8.
11. Buvári Márta. Mondjuk magyarul! Édes Anyanyelvünk 2001. 3: 13.
12. Magyar tudósok anyanyelvünkről. Édes Anyanyelvünk 2000. 1: 12–3.
13. Grétsy László. Az orvosi szaknyelvről – az orvosi szaknyelvért. Magyar Tudomány 1996. 9: 1140–1.
14. Quintus Horatius Flaccus összes versei. Corvina. Budapest, 1961. 87.